

Asia: VN/13440/2019

Lausuntopyyntö valtiovarainministeriön asetuksessa säädettäviin kunnan taloustietojen toimittamiseen sovellettaviin tietosisältöihin ja teknisiin kuvauksiin esitettävistä muutoksista koskien tilikautta 2022

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa yleisen lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Kuntaliitto ry tarvitsee edunvalvontatehtävässään palveluluokittaisia taloustietoja kunnista. Suomen Kuntaliitto ry:n edunvalvontatehtävä on laki-sääteinen. Ks. Kuntalaki 10.4.2015/410, 11 §. Suomen Kuntaliitto ry käsittelee automatisoidun talousraportoinnin tuottamia kuntakohtaisia palveluluokittaisia taloustietoja yleisen edun mukaisen tehtävänsä suorittamiseksi hoitaessaan kuntien edunvalvontaa.

Muu palaute

Tutkihallinto.fi-palvelusta ei ole tällä hetkellä saatavissa koko maan tasolle aggregoituja tietoja, jos ne eivät sisälly primaaritietoihin. Tarpeita on lisäksi ainakin toimintakatteen, vuosikatteen ja tilikauden tuloksen hakemiselle suoraan rajapinnasta. Ei ole tarkoituksenmukaista, että jokainen tietojenkäyttäjä aggregoi ja laskee nämä tiedot itse.

Lausuntopyyntöissä ei ole selkokielellä kerrottu, että datapointID muuttuu merkittävässä määrin useissa raportointikokonaisuuksissa, ainakin TOTT, KLTPA, KKTPA. Näiden aiheuttamat muutokset ja vaikutukset tietojärjestelmiin on arvioitava.

Muutokset palveluluokitukseen

Käytättehän lausuessanne muutosesityksen numeroa liitteestä 1.

Lapsiperheiden palvelut

Palvelukuvauksen tarkennukset palveluissa Lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö (2182) sekä Ensi- ja turvakotipalvelu (2185) ovat tarkoituksenmukaisia, eivätkä välttämättä edellytä tietojärjestelmämuutoksia.

Ikääntyneiden palvelut

Ehdotetut uudet palvelut läkkäiden kotihoito, läkkäiden sosiaalityö ja -ohjaus, läkkäiden muu kotona asumisen tukeminen sekä Muiden kuin lapsiperheiden ja iäkkäiden kotihoito ovat tarkoituksenmukaisia ja palvelukuvaukseltaan selkeitä. Kuntaliitto huomauttaa kuitenkin, että palveluluokittaisen kuntakohtaisen raportoinnin tulee olla kuntien ja kuntien edunvalvojana myös Suomen Kuntaliiton käytettävissä, jotta palvelujen käyttöä ja sen muutoksia eri alueilla voidaan verrata toisiinsa ja kehittää kustannustehokkaasti tarkoituksenmukaisimpaan suuntaan. Lisäksi kustannusten ikäryhmäerittely saattaa aiheuttaa tietoteknisiä haasteita.

Suun terveydenhuolto ja erikoissairaanhoidon somatiikka

Kuntaliitto puoltaa suun terveydenhuollon palvelukokonaisuuden muutoksia, jossa suun terveydenhuollon luokat 2540, 2541 ja 2542 poistuvat nyky muodossaan ja korvataan uusilla palveluluokilla (UUSI somaattinen erikoissairaanhoito ja UUSI Suun terveydenhuollon palvelut). Suun terveydenhuollon tällä hetkellä voimassa oleva luokitus on todettu haasteelliseksi käyttää, koska kaikissa kunnissa ei ole saatu eriteltyä suun terveydenhuollon erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon kustannuksia.

Kuntaliitto huomauttaa kuitenkin, että suun terveydenhuollon kustannuksista ei saada kokonaiskuvaa ehdotetulla palveluluokituksella (UUSI somaattinen erikoissairaanhoito, UUSI Suun terveydenhuollon palvelut). Suun terveydenhuollon kustannukset sisältyisivät vuodelle 2022 ehdotetussa palveluluokituksessa kolmeen eri palveluluokkaan eli erikoissairaanhoidon somaattiseen hoitoon, suun terveydenhuollon palveluihin ja ympärivuorokautisiin päivystyspalveluihin (2607). Kuntaliitto puoltaa palveluluokan Lastentautien yksikössä annettu somaattinen erikoissairaanhoito (2605) ja palveluluokan Somaattinen erikoissairaanhoito (2602) yhdistämistä palveluluokkaan UUSI somaattinen erikoissairaanhoito. Muutokset yksinkertaistavat ja yhdenmukaistavat järjestäjän valtakunnallista talousraportointia.

Palveluluokituksen palvelukuvauksen muutokset, jotka erittelevät toisistaan sosiaalihuoltolain mukaisen liikkumista tukevan palvelun (2233) ja vammaisten liikkumista tukevan palvelun (2283) ovat kannatettavia.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijapalvelut ja tuki

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijapalvelut ja tuki (2901) sisältää laajasti tehtäviä aina pandemiavarautumisesta järjestöavustuksiin. Nykyinen palveluluokka sisältää sote-uudistuksen toteutuessa sekä kuntiin jääviä että hyvinvointialueelle siirtyviä palveluja. Lisäksi osin palveluita tullaan jatkossa tuottamaan sekä kunnissa että hyvinvointialueella.

Kuntaliitto on tehnyt alustavaa valmistelua yhteistyössä Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa luokan selkeyttämiseksi. Alustavassa luonnosversiossa nykyinen palveluluokka jaettaisiin kahtia: ”Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijapalvelut ja tuki osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa” ja ”Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijapalvelut ja tuki muualla kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa.”

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijapalvelut ja tuki osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa, kuvaus: ”hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijana toimiminen sosiaali- ja terveydenhuollossa paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti eri tehtävissä ja hankkeissa sekä järjestöavustukset”

Huomautus: ”alueelliset hyvinvointikertomukset, rakenteellinen sosiaalityö, osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa tehty ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö, järjestöavustukset sekä tila-avustukset sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille (esim. kansansairauksien ennaltaehkäisy) sekä avustukset yksityis-henkilöille (esim. hoitoavustukset). Palveluluokalle kohdistetaan myös infektioihin ja muihin terveysuhkiin varautuminen sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä näihin liittyvät alueelliset toimenpiteet toimialasta riippumatta.

Järjestöavustukset kohdistetaan aina luonteensa mukaiselle palveluluokalle. Tällä luokalla raportoidaan sellaiset avustukset, jotka eivät luonteensa mukaan kuulu jollekin toiselle palveluluokalle.”

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijapalvelut ja tuki muualla kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa, kuvaus: ”hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijana muualla kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti eri tehtävissä ja hankkeissa sekä järjestöavustukset.”

Huomautus: ”kuntakohtaiset tai paikalliset hyvinvointikertomukset, muiden hallinnonalojen tukeminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä, muualla kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa tehty ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuuhenkilöt, järjestöavustukset sekä tila-avustukset muille kuin sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelun piirissä toimiville (esim. kansansairauksien ennaltaehkäisy, auttavat puhelimet) sekä avustukset yksityishenkilöille (esim. nastapohjalliset iäkkäille). Infektioihin ja muihin terveysuhkiin varautuminen muissa kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

Järjestöavustukset kohdistetaan aina luonteensa mukaiselle palveluluokalle. Tällä luokalla raportoidaan sellaiset avustukset, jotka eivät luonteensa mukaan kuulu jollekin toiselle palveluluokalle.”

Opetuksen ja kulttuurin palveluluokat

Kuntaliiton näkemyksen mukaan muutosehdotukset luokkiin kansalaisopisto-koulutus (3251), taiteen perusopetus (3351), taiteen perusopetusta tukeva toiminta (3352), muu opetus- ja kasvatustoiminta (3455), oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattori- ja psykologipalvelut (3456), kirjastopalvelut (3501) ja yleisen kulttuuritoiminnan palvelut (3901) ovat kannatettavia.

Tutkintoon valmentavaan koulutukseen liittyvien palveluluokkien kuvaus- ja huomautustekstit tulisi tarkistaa huomioimaan lainsäädäntömuutos palvelu-luokille perusopetus (3051), lukiokoulutus (3101) ja ammatillinen koulutus, valtionosuusrahoitus (3151).

Työllisyyden palveluluokat

Kuntaliitto katsoo, että lakisääteiset työllisyystehtävät tulee pitää raportoinnissa yhtenä kokonaisuutena. Lisäksi Kuntaliitto katsoo, että jos henkilö tekee työllisyystehtävää, kyse on työllisyystehtävästä ammattitaidusta riippumatta. Edellä mainitusta johtuu, että palveluluokkaan työllisyyspalvelut (5552) esitetyt muutokset ovat kannatettavia lukuun ottamatta lausetta ”pl. sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut”. Kuntaliitto katsoo, että luokkaan kuuluu koko lakisääteinen TYP-toiminta, myös TYP-työtä tekevä sosiaali- ja terveystoimen henkilöstö.

Kuntaliitto katsoo, että luokkaan kuntouttava työtoiminta (5554) ehdotettu muutos on kannatettava. Luokka sisältää palvelun järjestämisen ja tuottamisen, mutta palveluun ohjaaminen raportoidaan luokalla työllisyyspalvelut (5552).

Kuntaliitto ehdottaa, että luokan työelämäosallisuutta tukevat palvelut (2907) palvelukuvaukseen lisätään ”Palvelut kohdentuvat muille kuin työttömyysetuudella oleville (eli ei TYP-työhön soveltuva luokka).” Kuntaliitto katsoo, ettei työvoimapalvelupisteissä tapahtuva sosiaali- ja terveystoimen henkilöstöön kuuluvan antama ohjauspalvelu tai tapaaminen ole yo palvelukuvauksessa mainittua palvelun tuottamista. Palveluohjaus raportoidaan luokalla työllisyyspalvelut (5552).

Kotoutumisen palveluluokat

Kuntaliitto korostaa, että ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten asuminen ja tuki – työnjaon selvittäminen kuntien ja hyvinvointialueiden välillä on vielä kesken. Lisäksi on selvitettävä myös muiden kuin ko. ryhmän asumisen ja tuen käsittely raportoinnissa.

Kuntaliitto ehdottaa ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten asumisen ja tuen irrottamista omaksi palveluluokakseen luokasta 5601 kotoutumisen edistämisen ja maahanmuuton palvelut.

a. Nimi: Ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten asuminen ja tuki Palvelukuvaus: Asumisen järjestäminen ja tuki, joka on tarkoitettu alle 25-vuotiaille lapsille ja nuorille, joilla on oleskelulupa ja joilla ei ole omaisia tai huoltajia maassa.

Huomautus: Asuminen sisältää mm. perheryhmäkodit, tuetun asumisen yksiköt ja sosiaalihuollon palvelut ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten osalta.

b. Nimi: Kotoutumisen edistämisen ja maahanmuuton palvelut

Palvelukuvaus: Alkukartoitukset ja kotoutumissuunnitelmat (toimenpidekoko-naisuus, jonka avulla arvioidaan maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien palvelujen ja toimenpiteiden tarve, sekä yksilöllinen ja henkilökohtainen kotoutumista tukeva suunnitelma, jonka maahanmuuttaja laatii yhteis-työssä paikallisviranomaisten kanssa), alkuvaiheen neuvonta ja ohjaus (henkilökohtaisen alkuvaiheen neuvonnan ja ohjauksen järjestäminen maahanmuuttajille, muut kotoutumisen

edistämiseen ja maahanmuuttoon liittyvät tehtävät sekä työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskelulupiin ja työlupalinjauksiin liittyvät tehtävät).

Huomautus: Kotoutumissuunnitelmaan kirjataan palvelut ja toimenpiteet, jotka edistävät maahanmuuttajan kielitaitoa sekä muita yhteiskunnassa ja työ-elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja.

Samalla ehdotetaan muutettavaksi ikäraja palvelukuvauksen kohtaan: ”ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten asuminen ja tuki (asumisen järjestäminen ja tuki, joka on tarkoitettu alle 21-vuotiaille lapsille ja nuorille, joilla on oleskelulupa ja joilla ei ole omaisia tai huoltajia maassa” muotoon ”alle 25-vuotiaille lapsille ja nuorille”. Lisäksi ehdotetaan huomautusta muutettavaksi virkkeessä: ”Asuminen sisältää mm. perheryhmäkodit, tuetun asumisen yksiköt ja lastensuojelun jälkihuoltoon rinnasteiset palvelut ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten osalta.” siten, että lastensuojelun jälkihuoltoon rinnasteiset palvelut korvataan sosiaalihuollon palvelut -käsitteellä. Korjattu virke kokonaisuudessaan: ”Asuminen sisältää mm. perheryhmäkodit, tuetun asumisen yksiköt ja sosiaalihuollon palvelut ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten osalta.” Muutoksilla tekstit vastaavat kotoutumislain sanamuotoa.

Palveluluokalla 5601 on ohjeistettu raportoimaan myös kotoutumislain perusteella maksettava valtion 100 % korvaama toimeentulotuki. Ehkäisevän, täydentävän ja kotoutumislain perusteella maksettavan toimeentulotuen siirtymiseen tai siirtymättömyyteen otetaan kantaa toimeentulotukilain uudistuksessa, jonka lakiluonnos on lähössä lausuntokierrokselle kesällä 2021. Luokkien päivitystarpeet on arvioitava tämän perusteella. Tässä kohtaa on tunnistettava, että eri toimeentulotuen muodot kohdistuvat nyt sekä luokalle työkäisten sosiaalityö- ja ohjaus (2903) että kotoutumisen edistämisen ja maahanmuuton palvelut -palveluluokalle (5601).

Pelastustoimen palveluluokat

Kuntaliitto pitää pelastustoimen palveluluokkien (4801 ja 4804) tarkennuksia kannatettavina.

Kuntaliiton näkemys teksti- ja muista päivityksistä palveluluokkiin

Kuntaliiton näkemyksen mukaan yksittäistä palveluluokkaa ei pidä päivittää sote-uudistuksen läheisyyden vuoksi vain yhden kalenterivuoden käyttöön, ellei tarve ole erityisen perusteltu. Kaikki muutokset aiheuttavat kunnille muutuskustannuksia joko työ- tai tietojärjestelmäkustannusten muodossa. Muutostyökustannuksia aiheutuu sekä tiedot tuottaville organisaatioille että tietoja vastaanottavalle taholle, joka vastaa tietojen käsittelystä ja tarkastus-säännöistä.

Sote-uudistuksen ja siirtolaskelman näkökulmasta haasteellisia ovat palvelu-luokat kuvauksineen ja numerointineen, jotka liittyvät mm. toimeentulotukeen, työllisyyteen, rikos- ja riita-asiain sovitteluun, kotoutumiseen, hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä sosiaalihuollon asumispalveluun.

Muutokset eri raportointikokonaisuuksien tietosisältöihin

Käytättehän lausuessanne muutosesityksen numeroa liitteestä 1.

Kuntaliitto pitää TOTT-taulukkomalliin ehdotettuja muutoksia uusista toiminnoista sekä valtionosuuspohjaan kuulumattomista kustannuksista tarpeellisina. Pidennetyn oppivelvollisuuden kustannuksista taloustiedot ovat Kuntaliiton näkemyksen mukaan tarpeellisia.

Raportointikokonaisuuteen KKYTT-ehdotettu kulttuuritapahtumia ja -festivaaleja koskeva okm:n erillistiedon kokoaminen on työläs ja aiheuttaa kunnille työaikaan ja tietojärjestelmiin liittyviä lisäkustannuksia. Kuntaliitto näkee kuitenkin tarpeellisena kulttuuritoimintaa koskevan tiedon kehittämiseksi, että kuntien tapahtuma- ja festivaalitoiminnasta menojen ja tuottojen osalta raportoidaan koottua tietoa. Kuntaliitto pitää tietojen keräämistä ehdotetulla tavalla kannatettavana, mutta nostaa esiin keruun aiheuttamat kustannukset ja tarpeen tehdä keruun onnistumisesta jälkikäteisarviointia yhdessä kuntien kanssa.

Nyt lausunnolla olevassa versioissa ei ole tarkoin kuvattu, mitä kulttuuritapahtumalla tässä yhteydessä tarkoitetaan. Kuntaliitto katsoo, että tämä on avattava ja täsmennettävä, kuten valmistelussa on jo tehty.

Muutokset teknisiin määritteisiin ja pakollisuuksiin

Käytättehän lausuessanne muutosesityksen numeroa liitteestä 1.

Sektoritiedon pakollisuus

Kuntaliitto on hyvin huolissaan siitä, että neljännesvuosiraportoinnissa vaaditaan investointien sektorierittelyä. Käsityksemme mukaan kyseistä tietoa ei tarvita lakisääteisesti. Kyseinen sektorikohtainen automatisoitu raportointi on kunnille ja kuntayhtymille erityisen vaikeaa, ja niihin liittyvä tietojärjestelmä-ohjelmaosio on erittäin kallis.

TOLT-taulukkomalli

TOLT-taulukkomallissa tulee muuttaa taseyksiköt-nimitys Vesihuollon taseyksiköksi.

Uudet tietotarpeet ja raportointikokonaisuut sekä niiden aiheuttamat laajennukset muihin raportointikokonaisuuksiin

Käytättehän lausuessanne muutosesityksen numeroa liitteestä 1.

Markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan raportointi

Kuntaliitto pitää kohtuuttomana vaatimusta, jonka mukaan kuntien ja kuntayhtymien tulisi raportoida Kilpailulain 30 d nojalla eriytetty markkinoilla tapahtuva taloudellinen toimintansa automatisoidusti Valtiokonttorille.

Kyseinen toiminta on ensi kertaa eriytetty vasta vuoden 2020 tilinpäätöksissä. Vielä ei ole olemassa tietoa, kuinka paljon ja millaisia eriytettyjä laskelmia on laadittu. Aluehallintovirastot ovat kesän aikana tekemässä laajaa selvitystä asiasta Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimeksiannosta. Tuloksia selvityksestä saataneen siksi vasta syksyllä. Olisi erittäin tärkeää saada tuloksia ennen vaatimusta automatisoidusta raportoinnista.

Koska eriyttämisvelvollisuus on uusi asia, olisi siitä pitänyt saada nykyistä tarkempia ohjeita kunnille ja kuntayhtymille. Ohjeiden puutteellisuus on vaikeuttanut ylipäänsäkin eriytettyjen laskelmien laatimista. Niitä on laadittu esimerkiksi Excel-taulukoihin. Usein voi tulla eriytettäväksi pieniäkin toimintoja, joiden liikevaihto saattaa olla vain muutamia tuhansia euroja. Tällaisten eriytettyjen tuloslaskelmien yhdistäminen automatisoitua raportointia varten vaatii suhteettoman paljon käsityötä ja kustannukset ovat merkittäviä. Tavoitteen kannalta ne ovat myös epäolennaisia.

Monet eriytettävät toiminnot voivat olla kunnan toimialoilla, ei liikelaitoksessa. Laskelmia ei siten saada suoraan kirjanpidosta, koska ne on laadittu kunnan tuloslaskelmakaavalla alun perin. Näiden laskelmien muuttaminen liikelaitos-kaavaan automatisoidusti on työlästä ja tulee kalliiksi, kuten kaikki pienetkin automatisoidussa raportoinnissa tarvittavat tietojärjestelmämuutokset.

Lisäksi kaikki raportoitavat yksiköt tulisi ilmoittaa TOLT-taulukossa. Koska kyseessä saattaa olla lukuisia pieniä yksiköitä, niiden perustietojen tuottaminen lisää vastaavasti työmäärää ja kustannuksia.

Automatisoitu raportointi ei siis ole yksiselitteistä, vaikka eriytetyt tuloslaskelmat saadaankin kunnan omaan tilinpäätökseen.

Huovinen Jarkko
Suomen Kuntaliitto

Korhonen Minnamaria
Suomen Kuntaliitto ry